

Sonja Nuottila

3–6-VUOTIAIDEN MOTORINEN KEHITYS TANSSINOPETUKSESSA

Opetusmenetelmien vaikutus motoriseen oppimiseen

3–6-VUOTIAIDEN MOTORINEN KEHITYS TANSSINOPETUKSESSA

Opetusmenetelmien vaikutus motoriseen oppimiseen

Sonja Nuottila
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Tanssinopettajan koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Tanssinopettajan koulutusohjelma, Paritanssin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä(t): Sonja Nuottila

Opinnäytetyön nimi: 3–6-vuotiaiden motorinen kehitys tanssinopetuksessa – opetusmenetelmien vaikutus motoriseen oppimiseen

Työn ohjaaja: Petri Hoppu ja Milla Korja

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: kevät 2017

Sivumäärä: 28

Tämä on opinnäytetyö 3–6-vuotiaiden lasten motorisesta kehityksestä ja sen huomioimisesta tanssinopetuksessa. Alussa on kerrottu lasten motorisesta kehityksestä, motoristen taitojen oppimisesta ja opettamisesta. Tutkimuksessa käsitellään sitä, miten erilaiset opetusmenetelmät vaikuttavat motoristen taitojen oppimiseen tanssitunneilla. Kyseiseen tutkimukseen on valittu tarkasteltaviksi opetustavoiksi sanallinen ohjeistaminen, esimerkin näyttäminen ja mielikuvien käyttö.

Tämä etnografinen tutkimus on toteutettu kuvaamalla kahden lastentanssiryhmän tunteja. Videoilta voitiin havaita, että esimerkin näyttäminen ja lasten mukana tekeminen oli varma ja tehokas tapa opettaa pieniä lapsia. Huomattavan tehokkaita olivat kuitenkin myös muut tutkitut opetustavat, kunhan tietyt reunaehdot täyttyivät. Tutkimuksen perusteella lasten opetuksessa tehokkain tapa on matkimalla oppiminen, mutta myös muita opetustapoja kannattaa käyttää monipuolisesti. Tutkimus on laadullinen, joten siitä saatava informaatio ei kuitenkaan automaattisesti päde muissa vastaavissa ryhmissä.

Asiasanat: Lapset, tanssi, motorinen kehitys, opetusmenetelmät

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Dance Teacher Education, Option of Couple Dance

Author(s): Sonja Nuottila

Title of Bachelor's thesis: 3–6-year old childrens motoric development in dance lessons

Supervisor(s): Petri Hoppu & Milla Korja

Term and year of completion: spring 2017

Number of pages: 28

This is a Bachelor's thesis about motoric development of children aged 3–6-years. First it tells about motoric development and how to teach motoric skills. This thesis research how motoric development can and should be consider when teaching young students. Research method is ethnographic and it is a qualitative research.

I filmed material from my dance lessons for 3–4 and 5–6-years old children. I observed how different teaching methods effect to motoric learning. Chosen methods in this research was verbal instruction, showing the example and using mental images. Conclusion of this Bachelor's thesis is that the most certain teaching method is when the teacher dances with children showing example. Verbal instruction and mental images are also useful when used with other teaching methods.

Keywords: children, dance, motoric development, teaching

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT.....	7
3	LASTENTANSSI.....	9
3.1	Tanssi lapsen liikunnallisen kasvun tukena	9
3.2	Motorinen oppiminen tanssitunnilla	10
3.3	KiddieJam.....	11
4	MOTORINEN KEHITYS	13
4.1	Motorisen taidon oppiminen	13
4.2	Motorinen kehitys 3–6-vuotiailla	14
4.3	Motorisen taidon opettaminen	15
5	TULOKSET.....	18
5.1	Lähtötilanne.....	18
5.2	Näyttämällä opettaminen.....	19
5.3	Mielikuvien avulla opettaminen.....	20
5.4	Sanallinen ohjeistus	21
5.5	Oppimista edistävät ja vaikeuttavat tekijät.....	22
6	YHTEENVETO	24
6.1	Tutkimuksen päätelmät	24
6.2	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus	25
7	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Lapsuuden motorinen kehitys on pitkälti seurausta hermoston kypsymisestä. Ilman harjoittelua nämä taidot eivät kuitenkaan kehity. Motoriset perustaidot ovat tanssin perusta, ja minua kiinnostaa miten näiden taitojen kehittymistä voisi tukea parhaalla mahdollisella tavalla jo alle kouluikäisten tanssitunneilta asti. Motoristen taitojen oppiminen on tärkeää myös lapsen muun kehityksen kannalta. Aihe kiinnostaa minua, sillä opetan useita alle kouluikäisten ryhmiä. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa selvitan, missä iässä valmiudet tiettyihin taitoihin kehittyvät ja miten niitä voi opettaa.

Kyseessä on empiirinen tutkimus. Kuvaan tutkimusta varten videoita 3–4- ja 5–6-vuotiaiden KiddieJam-tunneilta. Näillä tanssitunneilla lapset saavat tutustua tanssimaailmaan ja harjoitella tanssitekniikkaa monipuolisesti eri lajeihin tutustuen. Havainnoin kuvaamiani tanssitunteja ja peilaan niistä saatavaa informaatiota alan kirjallisuuteen. Havainnoin sitä, miten lapset reagoivat opetustilanteessa ja miten sanalliset ohjeet, esimerkin näyttäminen ja mielikuvat vaikuttavat lapsen motoristen taitojen oppimiseen.

Lastentanssin alalta löytyy paljon luovan tanssin materiaalia. Luovuus ja sen kehittäminen tanssitunneilla on tietysti tärkeää, mutta tässä opinnäytetyössä keskityn erityisesti motoristen taitojen oppimiseen ja opettamiseen. Alle kouluikäisten tunneilla tanssitekniikan opettaminen kulkee pitkälti käsikädessä perusmotoristen taitojen oppimisen kanssa. KiddieJam-koulutuksissa on käynyt ilmi, että useat ohjaajat ja opettajat kaipaavat luovan materiaalin ohelle myös materiaalia lajitaitojen ja motoristen taitojen opettamiseen. Tämä opinnäytetyö tukee tätä tarvetta, joten tästä tutkimuksesta saatava tieto voi hyödyttää itseni lisäksi myös muita alle kouluikäisten lasten tanssinopettajia ja ohjaajia.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT

Tässä opinnäytetyössä tutkin 3–6-vuotiaiden lasten tanssinopetusta motorisen kehityksen kannalta. Tutkimuskysymyksiäni ovat: Miten motorisia taitoja opetetaan alle kouluikäisille? Miten erilaiset opetusmenetelmät vaikuttavat motoristen taitojen oppimiseen?

Kyseessä on empiirinen tutkimus. Tutkimuskohteena ovat kaksi opettamaani ryhmää. Toisen ryhmän oppilaat ovat 3–4-vuotiaita ja toisen 5–6-vuotiaita. Tämä on melko yleinen ikäjako alle kouluikäisten tanssiryhmissä. 3–4-vuotiaiden ryhmässä on kymmenen oppilasta, joista osa on käynyt tanssitunneilla aiemminkin ja osa on vasta aloittaneita uusia oppilaita. 5–6-vuotiaiden ryhmässä on 15 oppilasta. Kaikki tämän ryhmän oppilaat ovat olleet tanssitunneilla vähintään yhden lukukauden ennen tutkimuksen alkua, ja suurin osa yli vuoden. Tutkimusaineistona toimii tanssitunneilta kuvaamani videot. Olen videoinut kummastakin ryhmästä kaiken kaikkiaan kolme tuntikokonaisuutta, joita tulkiten havainnoimalla. Menetelmä on etnografinen, ja peilaan tutkimuksen videoita kirjalliseen taustaan.

Etnografinen menetelmä ei ole selkeästi rajattavissa oleva tutkimusmenetelmä, vaan sitä sovelletaan kulloiseenkin tutkimukseen. Etnografista menetelmää käytetään, kun halutaan saada tietoa monitahoisista kulttuurisista ilmiöistä ja prosesseista. Menetelmä on empiirinen ja vuorovaikutus tutkittavien kanssa vaikuttaa prosessin kulkuun ja lopputuloksiin. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, viitattu 23.3.2017.) Osallistava etnografinen tutkimus, jossa olen osana tutkimustilannetta tutkittavan ryhmän mukana, mahdollistaa välittömien havaintojen tekemisen. Vaikka tuntien sisällöt ja menetelmät ovat valmiiksi suunniteltuja, lapsien reagointi erilaisiin tilanteisiin voi muuttaa tunnin kulkua suunnitellusta.

Videoilta havainnoin, miten erilaiset opetusmenetelmät vaikuttavat motoristen taitojen oppimiseen tanssitunneilla. Tarkasteltaviksi menetelmiksi olen valinnut tätä tutkimusta varten sanalliset ohjeet, esimerkin näyttämisen ja mielikuvat. Eri tunneilla olen käyttänyt näitä opetusmenetelmiä vaihdellen, ja seuraan miten nämä menetelmät vaikuttavat opetettavan taidon oppimiseen. Lähtöoletukseni on, että esimerkin näyttäminen mielikuvia apuna käyttäen olisi tehokkain tapa oppia. Sen sijaan pelkät sanalliset ohjeet ovat ennako-oletukseni mukaan tehottomin tapa opettaa alle kouluikäisiä oppilaita.

Tutkimusaihe kiinnostaa minua, sillä opetan useita alle kouluikäisten tanssiryhmiä. Lasten motorinen kehitys ja sen tukeminen ovat mielenkiintoisia aiheita, joita saan seurata aitiopaikalta omien oppilaideni kehittyessä. Tanssitunnit ovat vain murto-osa lasten liikunnallista arkea, mutta sillä voi olla kuitenkin merkittävä rooli lapsen innostajana kohti liikunnallista nuoruutta ja aikuisuutta.

3 LASTENTANSSI

Lastentanssi on laaja termi, joka kattaa kaiken lapsille suunnatun tanssin opetuksen. Lastentanssi käsittää niin luovat tanssilliset tunnit kuin tiettyyn lajiin tähtäävät tunnit, kuten satubaletin. Tunnit voivat olla hyvinkin erilaisia, ja opettajalla on useita tapoja lähestyä opetettavia oppisisältöjä. Motoristen taitojen kehitys kuitenkin noudattelee lapsilla pääsääntöisesti ennalta tiedettyä järjestystä ja aikataulua, joten perusmotoristen taitojen opetus on keskeisessä osassa kaikilla lastentanssitunneilla. Tällaisia taitoja ovat muun muassa juokseminen, konntaaminen ja hyppääminen. Sen lisäksi lapsille voidaan opettaa tanssin tai kyseisen lajin kannalta tärkeitä motorisia taitoja, joita ei kuitenkaan käytetä arkielämässä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi latinalaistanssien isolaatiot, joissa jotain vartalon osaa liikutetaan erillisenä muista. Tällaisena liikkeenä voidaan myös pitää baletin tendu-liikettä, jossa jalka liukuu lattiaa pitkin nilkan ojentuessa.

3.1 Tanssi lapsen liikunnallisen kasvun tukena

Viime aikoina mediassa on nostettu esille tutkimuksia, joissa käy ilmi nuorten liikuntataitojen heikkeneminen. Valtion liikuntaneuvoston julkaisemasta LIITU-tutkimuksesta selviää, että lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus on hälyttävän matalalla. Vain viidesosa tutkimuksen nuorista liikkui liikuntasuosituksen mukaisesti päivittäin. Samalla erot lasten ja nuorten liikuntamäärissä ovat kasvaneet. Riittävästi liikuntaa harrastavat lapset liikkuvat aiempaa enemmän, ja toisaalta liian vähän liikuntaa harrastaneiden liikuntamäärä on vähentynyt entisestään. (Jaakkola, Sääkslahti, Liukkonen & Iivonen 2012, 92.) Liikuntataitojen heikkeneminen näkyy myös valtakunnallisissa Move! -mittauksissa, joissa on havaittu, että vain noin puolet neljäs-yhdeksäluokkalaisista pojista pystyy istumaan selkä suorassa ja noin joka viides saman ikäisestä tytöstä ei pääse kyykkyy. (Joensuu, Oksanen, Inkinen, Hakonen, Heiskanen, Kallio & Tammelin 2015, 21–23.) Kyseiset tutkimukset keskittyivät kouluikäisten liikuntataitoihin ja -määriin, mutta pohja liikunnalliselle elämäntavalle luodaan osin jo aiemmin lapsuudessa.

Tutkimustulokset kertovat karuja tilastoja lasten motoristen taitojen tilasta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen laatimien liikuntasuosituksen mukaan 3–6-vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään kaksi tuntia päivässä. Liikunta on pääasiassa omaehtoista, mutta vanhempien tulee huolehtia, että lapsella on riittävästi monipuolisia ja innostavia mahdollisuuksia liikkumiseen.

(Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö & Nuori Suomi 2005, 11.) Tärkeää onkin lasten monipuolinen innostaminen liikunnan pariin. Liikkuminen lapsena on erityisen tärkeää, sillä useat tutkimukset ovat osoittaneet lapsuuden perusliikuntataitojen ennustavan myöhempää liikuntaaktiivisuutta. Vastaavasti heikot perusliikuntataidot ennustavat inaktiivista elämäntapaa myöhemmällä ikää. (Jaakkola 2016, 19–20.)

Tanssitunneilla liikuntataitojen kehittämiseen on erinomainen mahdollisuus, sillä tanssi kehittää niin voimaa, ketteryyttä kuin liikkuvuuttakin. On kuitenkin tärkeää muistaa, että harrastus yksinään ei riitä liikuntataitojen harjoittamiseen. Esimerkiksi juoksutaito kehittyy pienillä lapsilla ilman erityistä ohjaamista, kunhan sitä vain harjoitellaan riittävästi (Jaakkola 2016, 47). Tämä pätee myös muihin perusmotoristen taitojen harjoitteluun. Vanhempien tuleekin kannustaa lasta liikkumaan ja huolehtia, että lapsella on arjessa mahdollisimman paljon mahdollisuuksia liikkumiseen ja sitä kautta taitojen harjoitteluun.

3.2 Motorinen oppiminen tanssitunnilla

Lastentanssin motoriset tavoitteet myötäilevät pitkälti sitä motorista kehitystä, mikä lapselle ikätasoonsa nähden olisi luontaista. Esimerkiksi juokseminen, laukkaaminen ja hyppyaskel ovat motorisia taitoja, jotka ovat tärkeitä osata tanssin viitekehyksessä, mutta ne ovat myös tärkeitä perusmotorisia taitoja, jotka jokaisen lapsen tulisi oppia joka tapauksessa. Motorisen kehityksen on havaittu vaikuttavan myös lapsen vuorovaikutustaitojen ja kielen kehitykseen (Ahonen, Viholainen, Cantell & Rintala 2005, 22). Lapsen motoriseen kehitykseen ja sen tukemiseen kannattaakin kiinnittää huomiota jo varhaisessa vaiheessa, jotta lasta voidaan tukea motorisen kehityksen kautta kokonaisvaltaisesti.

Edellisessä luvussa perustelin liikunnan tärkeyttä lapsen kehityksen kannalta. On tutkittu ja huomattu, että tanssi on myös toimiva oppimisväline muita tietoja ja taitoja opeteltaessa. Koko koulu tanssii -hankkeessa tanssia oli käytetty välineenä keholliseen oppimiseen eri oppiaineissa. Tässä tutkimuksessa oli lähtökohtana ajatus siitä, että oppiminen tapahtuu koko kehossa. Kehollinen toiminta on siis osa oppimisprosessia ja siihen liittyvät kaikki aistimukset, kokemukset ja fysiologiset muutokset. (Anttila 2013, 31.) Anttilan tutkimuksen tuloksena havaittiin, että tanssin

avulla voitiin tuottaa koulu yhteisöissä moniulotteista oppiainerajoja ylittävää oppimista (Anttila 2013, 182).

Perusmotoristen taitojen lisäksi tanssitunneilla opitaan lisäksi myös muita motorisia taitoja. Nämä eivät ole niin sanottuja arkiliikkeitä, mutta esiintyvät erilaisissa tanssilajeissa olennaisena osana lajinomaista liikkumistapaa. Tällaisia ovat esimerkiksi kehon isolaatiot, joissa liikutetaan vain tiettyä kehon osaa kuten lantiota tai rintakehää. Isolaatiot ovat olennainen osa useaa tanssilajia, ja esimerkiksi latinalaistanssit perustuvat pitkälti tälle kehon liikkeelle.

3.3 KiddieJam

Eri tanssitunneilla voi olla keskenään hyvinkin erilaisia sisältöjä ja tavoitteita. Näihin vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi yhteisö, jossa opetusta toteutetaan, mahdollinen taiteen perusopetus ja opettajan omat taidot ja mielenkiinnon kohteet. Tässä tutkimuksessa lasten tanssitunnit toimivat KiddieJam-nimikkeellä. KiddieJam on Oulun ammattikorkeakoulussa kehitetty tanssikonsepti, joka tarjoaa opettajille ja ohjaajille valmista materiaalia lastentanssiin. KiddieJam-tunneilla lapset saavat opettajan valitsemia maistiaisista erilaisista tanssilajeista. Tutkimukseni aikaan tuntien teemoja olivat kansantanssi, baletti ja latinalaistanssit. KiddieJam tarjoaa valmista materiaalia opetukseen, jota hyödynnän osittain tunneillani. (Kirkonpelto, Koivuniemi & Kontturi-Paasikko 2015.)

Rooyackers on jaotellut tanssin tavoitteet viiteen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat rentoutuminen, luovuuden kehitys, persoonallisuuden kehitys, yksilön sosiaalinen- ja emotionaalinen kehitys, sekä ruumiin harjoittaminen. (1996, 10.) Oma tutkimukseni keskittyy pääasiassa ruumiin harjoittamiseen, mutta kaikki nämä osa-alueet ovat aktiivisesti läsnä kaikilla tunneilla. Yksi merkittävimmistä oppimistavoitteista lasten tunneilla on sosiaalisen kehityksen tukeminen ja ryhmässä toimiminen yhteisten sääntöjen mukaisesti.

Lapsi kehittyy nopeasti useilla osa-alueilla. Kognitiivinen kehitys, puheen kehitys ja motorinen kehitys ovat osa-alueita, jotka kaikki ovat läsnä myös tanssitunnilla. Motoristen taitojen oppiminen on yksi näkyvimmistä tavoitteista, johon lapset vanhempineen yleensä kiinnittävätkin suurinta huomioita. Vaikka tässä tutkimuksessa tarkastelun alla ovat nimenomaan motoriset taidot, mielestäni taitojen oppimista tärkeämpää on kuitenkin lasten innostaminen tanssiin ja liikkumiseen

ylipäättään, sillä kuten aiemmin kävikin jo ilmi, aktiivisuus lapsena edesauttaa aktiivista elämäntapaa myöhemmin.

Tunneilla harjoittemme erilaisia perusliikuntataitoja, joita sitten sovelletaan eri lajeihin ja yhdistellään uusiksi liikkeiksi. Liikkeitä sovelletaan soivaan musiikkiin, eli lapset oppivat myös kuuntelemaan ja analysoimaan kuulemaansa musiikkia. Motoristen taitojen lisäksi tunneilla on tietysti myös monia muita tärkeitä oppimistavoitteita, jotka liittyvät aiemmin mainittuihin osa-alueisiin, kuten sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen.

4 MOTORINEN KEHITYS

Motoriset taidot ovat perusliikuntataitoja, jotka voidaan jakaa tasapainotaitoihin, välineenkäsittelytaitoihin ja liikkumistaitoihin. Motorinen kehitys on prosessi, jonka aikana ihmiset oppivat näitä taitoja. (Jaakkola 2014, 13–14.) Tanssitunneilla motoristen taitojen opettelu keskittyy pääasiassa liikkumistaitojen ja tasapainotaitojen kehittämiseen. Motorinen oppiminen on prosessi, jonka avulla hankitaan, täydennetään ja käytetään motorisia tietoja, taitoja ja kokemuksia (Ahonen & Sandström 2011, 66). Vanhat taidot siis edistävät uuden taidon oppimista, ja uusi taito rakentuu ennestään osatun motorisen osaamisen ympärille.

4.1 Motorisen taidon oppiminen

Motorinen kehitys ei ole vain lapsuudessa tapahtuvaa kehitystä, vaan se on elinikäinen prosessi, jossa opitaan liikunnallisia taitoja. Motoriseen oppimiseen vaikuttavat niin perimä kuin ympäristökin. Perimän vaikutus pienenee iän myötä. Pienten lasten kehitys on keskenään yleensä hyvin samankaltaista, mutta iän karttuessa erot alkavat kasvaa ja ympäristön ja harjoittelun merkitys saa suuremman roolin. Toisaalta pienikin lapsi tarvitsee kuitenkin riittävästi harjoitusta ja mahdollisuuksia, joten perimä yksin ei takaa motorista oppimista lapsillakaan. (Jaakkola 2016, 25.)

Motoristen perustaitojen oppiminen on laaja prosessi, jonka aikana lapsen kehityksessä tapahtuu paljon. Ensimmäinen motorisen kehityksen vaihe on refleksitoimintojen vaihe, jolloin pienen lapsen ensimmäiset motoriset liikkeet alkavat kehittyä. Tämä vaihe kestää keskimäärin ensimmäisen ikävuoden ajan. Seuraava kehitysvaihe on alkeellisten motoristen taitojen kehittymisen vaihe, jolloin lapsi oppii perusmotoristen taitojen alkeita, kuten juoksemista, hyppäämistä ja heittämistä. Tämä kehitysvaihe ajoittuu noin toiseen ikävuoteen. Kolmas vaihe on motoristen perustaitojen omaksumisen vaihe noin 3–8-vuotiaana. (Jaakkola 2014, 15.) Tämä tutkimus keskittyy tähän kolmanteen vaiheeseen, joka on alla vielä jaoteltu eri alavaiheisiin.

Perusvaihe on jaoteltu motorisen kehityksen kirjallisuudessa usein vielä kolmeen vaiheeseen: alkeisvaihe, perusvaihe ja kehittynyt vaihe. Kaikki lapset eivät saavuta joissain taidoissa koskaan kehittynyttä vaihetta. Niiden kehittäminen on mahdollista aikuisellakin iällä, mutta se vaatii paljon työtä ja erityistä huomiota ohjaajalta tai opettajalta. (Jaakkola 2016, 27–29.) Oman kokemukseni

mukaan alle kouluikäisten ryhmissä tasovaihtelu on vielä suhteellisen vähäistä. Mikäli ryhmään tulee motorisesti taitamattomampi lapsi, hän yleensä onnistuu saavuttamaan ryhmän ja ikäistensä keskimääräisen taitotason lukuvuoden aikana. Tutkimusten mukaan noin kolmella neljästä lapsesta, joilla on vaikeuksia motoristen taitojen oppimisessa, on vaikeuksia muillakin kehityksen osa-alueilla (Laasonen 2000, 197).

Alkuvaiheessa liikemalli on vasta kehittymässä. Tällöin juoksu on vielä holtitonta ja liikkeeseen osallistuvat pääasiassa vain jalat. Hypyssä ei ole vielä ponnistusvaihetta eikä polvien joustavaa alastuloa. Tällöin hyppy on vielä tehoton, eikä sen variointi onnistu. Perusvaiheessa liike tarkentuu. Juoksu alkaa olla rytmikkäämpää ja keho alkaa myötäillä juoksun liikettä. Hyppyyn alkaa tulla enemmän tehoa ja alastulossa osaa koukistaa polvia pehmentääkseen alastuloa. Kehittyneessä vaiheessa liike on jo automatisoitunut ja toimii kokonaisvaltaisesti oikeassa rytmissä hallitusti. Tällöin liikkeestä tulee rytmisempää ja juostessa yläraajat myötäilevät vartalon liikkeitä. Hypyssä on tehokas ponnistusvaihe ja joustava alastulo. Kehittyneessä vaiheessa liikkeiden eri variaatiot ja yhdistelyt mahdollistuvat. (Jaakkola 2000, 103.)

4.2 Motorinen kehitys 3–6-vuotiailla

3–6-vuotiaat lapset ovat motorisessa kehityksessä perustaitojen oppimisen vaiheessa (Gallahue & Donnelly 2003, 62). Näin ollen alle kouluikäisten lasten opetuksessa keskitytään pääasiassa motoristen perustaitojen harjoitteluun. Lapsen yleisimpien motoristen taitojen esiintyvyyksiä on vain viitteellistä, eikä niitä siten edes kannata pitää tavoitteina. Seuraavaksi kootut motoristen taitojen esiintymisiät ovat siis yksilöllisiä, eikä niistä poikkeavasta kehityksestä tule huolestua.

Lapsi on kolmevuotiaana motorisen opetteluun alkeisvaiheessa (Jaakkola 2016, 108). Lapsi osaa kävellä, juosta ja seisoa yhdellä jalalla. Liikkuminen on kuitenkin vielä melko koordinoimatonta, ja esimerkiksi juostessa yläraajat eivät myötäile alaraajojen liikkeitä. Lapsi osaa hypätä, mutta ponnistusta ei juuri ole ja alastulo on joustamaton. Loikkaaminen ja juoksu eivät juuri eroa toisistaan (Jaakkola 2016, 113). Tilan ja muiden liikkeiden hahmottaminen on vielä vaikeaa, joten yhteentörmäyksiä sattuu usein (Kauranen 2011, 353).

Noin neljävuotiaana lapsi siirtyy alkeisvaiheesta motorisen opettelu perusvaiheeseen (Jaakkola 2016, 109). Lapsi osaa juosta suoraviivaisesti ja tehdä nopeita suunnanvaihtoja. Ponnistaminen on tehokkaampaa ja hypystä alas tultaessa lapsi osaa pehmentää alastuloa polvia koukistamalla. (Kauranen 2011, 353.) Perusvaiheessa liikkeet alkavat jo tarkentua, mutta ovat edelleen melko kehittymättömiä.

Viisivuotias lapsi on yleensä edelleen motorisen opettelu perusvaiheessa (Jaakkola 2016, 109). Viisivuotias lapsi osaa jo yhdistellä joitain liikkeitä toisiinsa ja pystyy tekemään kuperkeikan eteenpäin. (Kauranen 2011, 353.) Liikkeet tarkentuvat ennestään, mutta eivät ole vielä saavuttaneet kehittyneintä vaihetta.

Lapsi siirtyy kuusivuotiaana yleensä motorisen opettelu kehittyneeseen vaiheeseen. Tässäkin on kuitenkin merkittäviä yksilöllisiä eroja, sillä kehittyneeseen vaiheeseen siirtyminen edellyttää perusvaiheen taitojen osaamista kyseisen kehittyvän taidon kohdalla. Liikkeet muuttuvat rytmisemmiksi, ja ylävaratalo myötäilee alavartalon liikkeitä. (Jaakkola 2016, 113.) Liikkeiden yhdistelytaito paranee entisestään ja lapsi pystyy juostessa pysähtymään tai vaihtamaan suunta nopeasti. Lapsi osaa hyppiä yhdellä jalalla ja yleensäkin hyppyihin on tullut lisää variaatioita ja joustavuutta. (Kauranen 2011, 354.)

Oman kokemuksen mukaan edellä mainitut motoriset taidot voivat kehittyä jo paljon aikaisemminkin, ja toisaalta taas jotkut lapset oppivat taidon viitteellistä ikää myöhemmin. Vaikka tämä kehityksen vaihtelevuus on normaalia, opettajalle nämä ikäviitteet voivat toimia kuitenkin hyödyllisenä apuna tuntien sisältöjä ja tavoitteita suunniteltaessa. Lapsen oma motivaatio, innostus ja itsetunto vaikuttavat oppimiseen merkittävästi. Yleensä motivoitunut lapsi, joka saa liikkua kannustavassa ympäristössä, oppiikin harjoiteltavan taidon melko nopeasti.

4.3 Motorisen taidon opettaminen

Opettajalla on käytössään useita eri tapoja opettaa liikettä. Yleensä pyritään käyttämään monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja ottamaan huomioon erilaiset oppijat. Opettaja voi esimerkiksi näyttää liikkeen, kuvailla sitä, kertoa liikkeen mekaanisesta suorituksesta tai ohjata oppilasta kosketuksen avulla. Tätä tutkimusta varten pyrin kuitenkin yksinkertaistamaan opetustani

niin, että keskityin kullakin oppitunnilla joko sanalliseen ohjeistamiseen ilman esimerkin näyttämistä, esimerkin näyttämiseen mahdollisimman vähällä puheella ja liikkeen abstraktiin kuvailuun mielikuvien avulla. Näin pystyin arvioimaan parhaiten, miten erilaiset opetusmenetelmät vaikuttivat lasten motoriseen oppimiseen kyseisen taidon kohdalla. Jotta tunnit pysyivät loogisina kokonaisuuksina, vaihtelin menetelmiä tunnin aikana. Lasten ikä ja kehitystaso on huomioitava opetusmenetelmää valittaessa. Esimerkiksi kolmevuotias lapsi ei vielä pysty säätämään tunteitaan, joten mielikuvien avulla opettaessa kannattaa välttää liian voimakkaiden tunteiden herättelyä (Sääkslahti 2007, 36).

Motoristen taitojen opetusmenetelmät ovat tyyliltään perinteisen oppipoika-mestari mallin mukaisia. Tässä vanhassa mallissa oppilaan ja opettajan suhde oli tyypillisesti melko läheinen, ja opetus perustui tehtäviin, ja työn valvontaan ja arviointiin. Motoristen taitojen opetus voidaan jaotella neljään eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa opettaja jakaa informaatiota, selittää ja demonstroi. Mikäli tehtävä on helppo, selittäminen ja demonstraatio voivat olla samanaikaisia. Toinen vaihe on harjoittelu, jolloin oppilas kokeilee ja harjoittelee kyseistä taitoa. Kolmannessa vaiheessa opettaja antaa palautetta suorituksesta, ja neljännessä vaiheessa taitoa yleistetään, vahvistetaan ja siirretään myös muihin tilanteisiin. (Salakari 2007, 84.)

Taidon oppimisprosessin tulokset voidaan jakaa neljään osaan: taidon ja suorituksen tehostumiseen, peräkkäisten suoritusten yhdenmukaistumiseen, taidon toteuttamisen pysyvyyden kehittyminen ja kykyyn soveltaa taitoa myös muissa ympäristöissä ja tilanteissa. (Jaakkola 2014, 10.) Kuten kaikissa oppimistilanteissa, tuloksellisuus on yhteydessä moniin eri tekijöihin liittyen lapseen ja oppimistilanteeseen. Lapseen liittyviä tekijöitä ovat muun muassa yksilölliset ominaisuudet, kuten motoriset, kognitiiviset ja sosiaaliset taidot. Lisäksi lapsen motivaatio ja käsitykset itsestään oppijana vaikuttavat oppimisen tuloksellisuuteen. Oppimisympäristöön liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi opetuksen laatu ja määrä. Huolellisesti suunniteltu ja johdonmukainen opetus edistävät kaikkien lasten oppimista. Tärkeää on myös se, että lapsi kokee oppimisryhmänsä turvallisena ja opettajan luotettavana aikuisena. Lapsen minäkuvan ja motivaation kehittäminen tuottaa yleensä hyviä oppimistuloksia. (Ahonen, Viholainen, Cantell & Rintala 2000, 7–8.)

Yleiset harjoittelussa pätevät periaatteet pätevät myös motorisen taidon harjoittelussa. Erilaiset oppimisteoriat vaikuttavat opetustapojen valintaan. Erilaisten menetelmien käyttäminen on kuitenkin suotavaa, sillä harjoittelun muuntelu on tehokkaampaa kuin saman harjoituksen vakiona pitäminen. Motorisen taidon opettamisessa on otettava huomioon, että hidaskäyttö ei

välttämättä ole yhtä tehokas kuin normaalitempoinen. Liikkeiden voimakas hidastaminen saattaa muuttaa avoimen ketjun liikkeen suljetun ketjun liikkeeksi. Tällöin harjoitus ei välttämättä enää vastaa tarkoitusta, sillä sen alkuperäinen liikkeen säätelytapa on muuttunut. (Kauranen 2011, 373.)

Joskus harjoiteltava taito on liian monimutkainen oppilaalle ja sitä täytyy pilkkoa pienempiin osakokonaisuuksiin. Liikkeiden jakaminen pienempiin kokonaisuuksiin on yleensä suhteellisen helppoa, mutta opettajan tulee miettiä liikkeen suorittamista harkiten. Jos liikkeiden pilkkomista ja etenemistapaa ei ole suunniteltu riittävän huolellisesti, tulee liikkeiden yhdistelyvaiheessa ongelmia. On myös huomattu, että harjoittelupaikkojen kierrättäminen tehostaa oppimista. Ei siis kannata teettää harjoituksia vain yhdessä paikkaa, vaan pyrkiä kierrättämään paikkoja. (Kauranen 2011, 374–375.) Yleensä oppija oppii parhaiten, mikäli saa ensin havainnoida eri vaiheista koostuvaa suoritusta ennen omaa harjoittelua (Salakari 2007, 85). Alle kouluikäiset lapset eivät kuitenkaan jaksa keskittyä seuraamaan ja kuuntelemaan ohjeita kovin pitkäksi aikaa, joten lasten kanssa opetustilanne on syytä suunnitella niin, että ohjeet ja esimerkin näytöt ovat erityisen lyhyitä ja selkeitä.

5 TULOKSET

Tavallisesti erilaisia opetustapoja käytetään luontevasti limittäin ja päällekkäin. Samalla kun opettaja näyttää esimerkkiä, hän voi antaa sanallisia ohjeita ja käyttää mielikuvia näiden ohjeiden tukena. Myöskään koskettamalla ohjaamisen ja musiikin merkitystä ei pidä unohtaa. Pelkästään kosketuksen avulla ohjaaminen ei kuitenkaan onnistu ison ryhmän kanssa, sillä opettajan kädet riittävät vain yhteen oppilaaseen kerrallaan. Tämän vuoksi musiikki ja kosketus eivät olleet tässä tutkimuksessa erityisesti tarkastelun kohteena, vaikkakin osassa tuloksia niistä on puhuttu silloin kun niiden merkitystä opetusvälineenä ei ole voitu ohittaa. Tutkimusta varten kuvaamillani tunneilla pyrin valitsemaan yhden opetustavan kulloiseenkin liikkeeseen tai harjoitukseen. Käyttämällä kerrallaan vain joko näyttämistä, mielikuvia tai sanallisia ohjeita, pystyin helpoiten erottelemaan erilaisten opetustapojen vaikutukset opetustilanteessa. Tarkoituksena ei siis ole löytää parasta tai tehokkainta opetusmenetelmää, vaan tarkastella millä tavoin erilaiset menetelmät vaikuttavat motoristen taitojen oppimiseen.

5.1 Lähtötilanne

Tutkitussa 3–4-vuotiaiden ryhmässä on 10 oppilasta. Ryhmä on motoriselta kehitystasoltaan ikätasonsa mukainen. Lapset osaavat juosta ja hypätä tasajalkaa, mutta kukaan lapsista ei ole näissä vielä kehittyneessä vaiheessa. Tämä tarkoittaa, että perusmotoriset taidot ovat vasta kehittymässä ja esimerkiksi hyppy tapahtuu lähes suoraan ilman polvien koukistuksen tuomaa ponnistusta tai pehmeää alastuloa. Tunneilla harjoittelimme tasahyppyä, yhden jalan hyppyä, hyppyaskelta, laukkaamista, loikkaamista, karhukävelyä, polvien ja nilkkojen ojentamista, sammakkohyppyä ja isolaatioita.

Tutkitussa 5–6-vuotiaiden ryhmässä on 15 oppilasta. Tämän ryhmän kanssa harjoittelimme samoja motorisia taitoja kuin nuorempien ryhmänkin kanssa. Koska ryhmän oppilaat ovat kuitenkin motorisessa kehityksessä pidemmällä, osa harjoituksista oli hieman haastavampia. Esimerkiksi koska kaikki osaavat jo hyppyaskeleen perusmuodon keskityimme ilmassa olevan jalan nilkan ojennukseen. Karhukävelyssä vastaavasti keskityimme pitämään polvet ojennettuina. Lisäksi saatoimme tehdä liikkeistä vaativampia yhdistelmiä, esimerkiksi kahdeksan tasahyppyä ja

kahdeksan yhden jalan hyppyä. Tämä vaati motorisen taidon osaamisen lisäksi osaamista kuunnella musiikkia ja yhdistää se liikkeeseen.

5.2 Näyttämällä opettaminen

Esimerkkiä näyttämällä opettaminen tarkoitti, että oppilaat yrittivät jäljitellä näyttämääni liikettä. Jotta pystyin tutkimusta varten erottelemaan erilaisten opetusmenetelmien vaikutuksia, pyrin näissä harjoituksissa välttämään sanallisia ohjeita. Tämä opetusmenetelmä on hyvin opettajajohtoinen. Harjoituksia teimme muun muassa seuraa johtajaa -tyyppisesti ympäri salia jonossa kulki, piirissä ja salin päästä päähän liikkuen.

Esimerkin näyttäminen opetustapana oli luontevaa ja helppoa. Matkimalla oppiminen oli myös lapsille tuttu tapa harjoitella uusia asioita, ja tällaisiin harjoituksiin lapset osallistuivatkin pääasiassa hyvin keskittyneesti. Lapset katsoivat mallia ja yrittivät toistaa liikkeen samanlaisena. Kummallekin ryhmälle tämä vaikutti toimivalta tavalla opettaa lähes mitä tahansa motorisia taitoja. Lasten mukana liikkuminen näytti olevan myöskin yksi merkittävimmistä tekijöistä lasten innostuneisuuden ja keskittyneisyyden lisäämiseksi. Koska nämä ovat edellytyksiä motivaatiolle harjoitella uusia taitoja, pitäisin tärkeänä, että opettaja liikkuu lasten mukana ja näin saa heidät innostumaan uusienkin taitojen harjoittelusta. Etenkin 3–4-vuotiaat vaikuttivat kaipaavan opettajaa mukaan liikkumaan. Mikäli opettaja ei tanssinut mukana, lasten keskittyminen siirtyi nopeasti muihin asioihin.

Näyttäminen oli tutkituista tavoista tehokkain, kun opeteltiin täysin uusia liikkeitä. Matkimalla lapset saivat parhaiten yleiskuvan liikkeestä ja suoritustavasta ja liikkeen perusmuoto löytyi yleensä melko hyvin. Kuten aiemmin kävikin jo ilmi, matkiminen vaikutti olevan lapsille mieluista, joten tämä lisäsi opetustavan tehokkuutta. Pelkästään näköaistin avulla tarkkailemalla ja matkimalla lapset oppivat liikkeen perusmuodon melko helposti. Uuden taidon opettelussa matkiminen vaikutti olevan paras menetelmä. Sen sijaan pelkästään näköaistin varassa lasten näytti olevan vaikeaa tarkentaa tai lisätä erilaisia laatuja liikkeeseen. Varsinkaan 3–4-vuotiaiden ryhmässä pelkkä esimerkin näyttäminen ei vaikuttanut liikkeen kehittymiseen enää merkittävästi. Sen sijaan osa 5–6-vuotiaista pystyi esimerkkiä katsomalla lisäämään liikkeeseen laadullisia taitoja, joita ei ollut erikseen ohjeistettu. Tätä oli havaittavissa kuitenkin vain muutamalla oppilaalla, joten tämäkin on opetustapana rajallinen, ja kaipaa sanallisia ohjeita rinnalleen ennen pitkää.

Näiden havaintojen perusteella pitäisin esimerkin näyttämistä erittäin tehokkaana opetustapana. Opettajan mukana olo lisäsi lasten innostuneisuutta ja siten tehosti oppimista. Sen heikkous yksistään saattaa kuitenkin olla epätarkkuus, eli muiden opetustapojen liittäminen näytön oheen parantaa motoristen taitojen oppimisvalmiuksia.

5.3 Mielikuvien avulla opettaminen

Mielikuvilla opettaessa käytin kahdenlaisia mielikuvia: konkreettisia ja kuvailevia. Konkreettisilla mielikuvilla tarkoitan esimerkiksi eläimiä ja ajoneuvoja. Kuvailevia mielikuvat ovat sen sijaan esimerkiksi kehon muotoja ja liikesuuntia kuvaavat ohjeet. Koska tutkimusryhmänä ovat lapset, keskityin enemmän konkreettisten, helposti ymmärrettävien mielikuvien käyttämiseen. Erottaakseni opetusmenetelmät toisistaan tutkimustuloksien tarkastelua varten pyrin olemaan näyttämättä esimerkkiä.

Mielikuvien käyttäminen alle kouluikäisten tunneilla tuntui myöskin luontevalta opetustavalta. Sadut ja leikit ovat lasten ominta maailmaa ja tämän hyödyntäminen tanssinopetuksessa on todella tärkeää, ja se innostaa lapsia. Mielikuvien käyttö yksinään toimi erityisen hyvin silloin, kun haluaa antaa tilaa lasten mielikuvitukselle. Aikuisen näyttämä esimerkkiliike on hyvä tapa opetella uusia taitoja, mutta lapset yllättävät ja osaavat upean taidokkaita liikkeitä ilmankin. Nämä jäisivät täysin vailla huomiota ilman vapautta liikkua välillä oman mielikuvituksensa mukaisesti.

Siinä missä matkimalla oppimisen heikkous vaikutti olevan laadullisten taitojen lisääminen liikkeen perusmuotoon, mielikuvat toimivat siihen erittäin hyvin. Videoilta voitiin havaita, että mielikuvien käyttö toimi myös silloin, kun haluttiin kehittää liikettä laadullisesti. Esimerkiksi polvien ojentaminen suoraksi on monelle lapselle vielä melko abstrakti asia. Molempien ikäryhmien oppilaat osaavat ”silittää” polvensa suoraksi lattialla istuessa, mutta ojennuksen siirtäminen liikkeeseen on huomattavan haastavaa. Erityisesti 3–4-vuotiaiden ryhmässä parempia oppimistuloksia saatiin, kun polvien ojentamisen sijaan puhuttiinkin pitkistä kirahvin jaloista, tai leikittiin polvien jäädyttämistä jääpuikoiksi. Mielikuvan avulla pienikin lapsi saattaa hoksata jotain, jota ei kielellisen kehityksen vuoksi pystyisi vielä muuten ymmärtämään.

Pelkästään mielikuvien käyttö ei sen sijaan toiminut erityisen hyvin silloin, kun toiveissa oli suorittaa liike jollain tietyllä tavalla. Esimerkiksi jos lapsia pyysi liikkumaan kuten hevoset, tuloksena saattoi olla mitä tahansa laukka-askeleen ja konttaamisen väliltä. Välillä lapset olivat myös eri mieltä siitä, miten mikäkin eläin liikkuu. Tästä esimerkkinä edellinen laukkaesimerkki. Toinen vastaava esimerkki oli, kun minun sammakkohypyksi nimittämäni liike ei erään tytön mielestä vastannut luontodokumentissa olevaa sammakon hyppyä. Näissä tilanteissa annan lapsen toteuttaa omaa näkemystään, tai mikäli liikkeen suorittaminen tietyllä tavalla on olennaista, se tulee perustella tai nimetä lapselle uudelleen. Tässä tapauksessa annoin lapsen toteuttaa omaa näkemystään sammakkohypystä ja nimesin oman hyppyni uudelleen.

Tämän tutkimuksen perusteella suosisinkin mielikuvien käyttöä erityisesti laadullisten taitojen harjoittelussa. Oman kokemukseni mukaan aikuisetkin hyötyvät mielikuvien käyttämisestä. Lasten kohdalla merkitys korostuu entisestään, sillä esimerkiksi eläimet ja satuhahmot ovat lapsille mielekkäitä ja sanasto tuttua. Mielikuvat innostavat myös luovissa harjoituksissa, joissa ei ole oikeaa ja väärää liikettä, vaan paljon tilaa ja mahdollisuuksia lapsen mielikuvitukselle.

5.4 Sanallinen ohjeistus

Sanallisesti ohjeistaessani pyrin kuvaamaan liikkeen suorituksen mekaanisesta näkökulmasta. Tässä opetusmenetelmässä liikettä ei kuvailtu, vaan kerrottiin konkreettisesti, mikä kehon osaa tekee mitään. Sanallinen ohjeistus oli välillä vaikea erottaa mielikuvista, sillä ohjeet tuntuivat välillä hieman riittämättömiltä.

Oletukseni oli, että sanallinen ohjeistaminen ei ehkä toimisi kovinkaan hyvin opetettaessa motorisia taitoja alle kouluikäisille. Kokeilin sanallista ohjeistusta sekä täysin uuden liikkeen opettamiseen että ennestään tuttujen liikkeiden tarkentamiseen. Sanallisia ohjeita pidin haastavana opetusmuotona lapsille, jotka eivät välttämättä ymmärrä kaikkien sanojen merkitystä. Lisäksi ajattelin asiansakeskeisen opetuksen olevan lapsille hieman tylsää verrattuna esimerkiksi mielikuvien avulla opettamiseen.

Pelkästään sanallisin ohjein opetin uutena liikkeenä sammakkohypyn. Tämä toimi yllättävän hyvin ja lapset onnistuivat toteuttamaan liikkeen neuvomallani tavalla. Ryhmässä lapset voivat katsoa mallia toisiltaan, ja tällöin riittää, että osa ymmärtää ohjeen ja loput voivat matkia heitä. On siis

vaikea sanoa, kuinka moni lapsista oikeasti ymmärsi sanallisen ohjeen ja kuinka moni mallioppi toisilta lapsilta. Sammakkohypyssä ongelma muodostui vasta sitten, kun yritin ohjeistaa lapsia tuomaan kädet maahan niin, että kädet ovat polvien välissä eikä toisinpäin. Tätä ohjetta osa lapsista ei ymmärtänyt ennen kuin näytin heille esimerkkinä, mitä tarkoitin.

Joissain liikkeissä sanallinen ohjeistaminen ei onnistunut ollenkaan. Välillä kävi jopa niin, että liike jonka suurin osa lapsista tietävästi osasi jo, ei onnistunut pelkästään sanallisilla ohjeilla kuin muutamalta. Tämä johtunee siitä, että sanallisten ohjeiden muuttaminen liikkeeksi vaatii motoristen taitojen lisäksi myös tiettyjä kielellisiä taitoja. Mikäli lapsen kielelliset valmiudet eivät ole riittävän pitkällä, ei sanallinen ohje juurikaan hyödytä. Lisäksi sanallisten ohjeiden käyttäminen vaatii sen, että opettaja varmistaa oppilaidensa tietävän käytettävien sanojen merkityksen.

3–4-vuotiaiden kanssa yhteisen sanaston löytäminen voi olla haastavaa, sillä pelkästään joidenkin kehonosien nimeäminen tuottaa tässä iässä vielä päänvaivaa. Tässä ryhmässä en havainnutkaan merkittävää hyötyä sanallisesta ohjeistamisesta motorisen oppimisen kannalta. 5–6-vuotiaiden ryhmässä sen sijaan moni lapsi motivoitui, kun liikkeistä ja kehonosista käytettiin oikeita termejä. Monet lapsista kokivat tekevänsä jotain merkittävää ja tanssivansa ”oikeaa” tanssia, kun esimerkiksi balettitunnilla nimesin heille liikkeet plié ja releve. Koen tämän ikäryhmän monesti haastavaksi, sillä lasten sosiaalisissa ja motorisissa taidoissa saattaa olla suuriakin eroja. Lisäksi osa oppilaista kaipaa vielä enemmän leikin ja satujen varjolla liikkumista, ja toiset taas alkavat jo haluta edistyneempiä tanssitunteja.

Havaintojen perusteella näkisin, että sanallisia ohjeita voi käyttää muiden opetusmenetelmien tukena. Vaikka sain myös positiivisia oppimistuloksia sanallisia ohjeita käyttämällä, koen että tehokkainta on yhdistää siihen myös muita tapoja. Vaikka tämä vaikuttikin olevan valituista opetustavoista tehottomin, pitäisin sen silti käytössä muita opetusmenetelmiä tukevana läsnä jokaisella tunnilla. Kehonosien ja liikkeiden nimeäminen tässä ikävaiheessa helpottaa motoristen taitojen oppimista myöhemmässä vaiheessa, kun kielelliset valmiudet siihen ovat kehittyneet.

5.5 Oppimista edistävät ja vaikeuttavat tekijät

Oppimista edisti, kun lapset olivat innostuneita. Pääasiassa lapset innostuivat melkein kaikista harjoituksista. Tunneilla pyrin kannustamaan lapsia yrittämään ja kokeilemaan. Opettajan

innostuneisuus ja osallistuminen leikkeihin ja tansseihin edisti lasten innostuneisuutta. Vaikka tutkimus käsittelee nimenomaan taidon oppimista, sen korostaminen tunneilla ei ole oman näkemykseni mukaan ole kuitenkaan tärkeää. Motoriset taitotavoitteet ovat yksi monesta tekijästä tunteja suunniteltaessa ja arvioitaessa. Näiden tavoitteiden ei tarvitse mielestäni olla tunnilla aktiivisesti läsnä lasten tietoisuudessa. Tärkeämmäksi koen lasten innostamisen liikkumisen ja tanssin pariin. Lapset oppivat liikkueessaan.

Moni lapsi 3–4-vuotiaiden ryhmästä ei vielä osannut arvioida osaamistaan. Välillä lapsi saattoi ilmaista osaavansa liikkeen, vaikkei sitä olisikaan vielä osannut. Toisaalta taas välillä lapsi saattoi ilmoittaa, ettei osaa jotain liikettä, vaikka sen jo jotenkuten osaisikin. Mielestäni lapsen osaamista tai osaamattomuutta ei kuitenkaan ole tarpeen korostaa tunnilla, sillä harjoittelun myötä liike yleensä tarkentuu oikeanlaiseksi.

Lapsen itsekriittisyys saattoi vaikeuttaa oppimista. Vastan tuli kaksi tapausta, jossa lapsi osallistui tunnilla yleensä innokkaasti, mutta jonkun tietyn liikkeen kohdalla ei halunnut osallistua laisinkaan. Juteltuani lasten kanssa kävi ilmi, että lapsi oli itse huomannut taitamattomuutensa kyseisen liikkeen kohdalla. Juttelimme lasten kanssa siitä, ettei vielä tarvitsekaan osata. Toinen lapsista alkoi tämän jälkeen osallistua itselleen haastaviinkin harjoituksiin ja toisen kanssa käsittelemme asiaa edelleen. Itseäni yllätti, että jo alle kouluikäisistä löytyi vertailua ja itsekriittisyyttä. Kävimme yhdessä ryhmän kanssa läpi sitä, että harjoittelemalla oppii uusia taitoja ja tanssitunnit ovat hyvä paikka harjoitella näitä taitoja. Positiivinen palaute opettajalta kannusti oppilaita yrittämään uudelleen epäonnistumisen jälkeen.

6 YHTEENVETO

Tutkimuksen lähtöoletus oli, että näyttäminen olisi tehokkain opettamisen muoto alle kouluikäisille oppilaille. Tätä tukee se, että lapsen tyypillisin oppimistapa tässä iässä on matkimalla oppiminen. Myös omat ja muiden tanssinopettajien kokemukset tukivat tätä lähtöolettamusta. Mallioppiminen oli tutkimuksen perusteella tehokas tapa oppia. Huomattavaa oli kuitenkin se, että myös sanalliset ohjeet ja mielikuvat toimivat joissain tilanteissa erittäin hyvin. Sanalliset ohjeet olivat erittäin tehokkaita, kun lapsi oli kielellisessä kehityksessä riittävän pitkällä. Usein kävi kuitenkin niin, että ohjeiden antaminen ikätasoon sopivalla tavalla oli opettajalle haastavaa. Monesti päädyinkin lisäämään ohjeeseen myös mielikuvia, kun huomasin, että annettu aiempi ohje ei aivan auennut kaikille. Tämän huomasi esimerkiksi siitä, että lapsi joka aiemmin osasi hyppyaskeleen, ei ohjeen kuultuaan osannut sitä toteuttaa.

Tämän tutkimuksen perusteella lastentanssitunneilla kannattaakin suosia lasten mukana liikkumista ja esimerkin näyttämistä. Se on tehokas tapa oppia, mutta myös innostaa lapsia kokeilemaan ja liikkumaan. Opetuksen tukena on kuitenkin hyvä käyttää myös mielikuvia, jotta lapsen mielikuviutus saa liikkumisen tuntumaan entistäkin hauskemmalta. Lisäksi mielikuvat voivat auttaa taidon oppimisessa silloin, kun pelkkä esimerkin näyttäminen ei riitä tai halutaan lasten kokeilevan liikkumista ilman aikuisen näyttämää esimerkkiä. Sanallisten ohjeiden antaminen ei ole oppimisen kannalta vielä kovin tärkeässä roolissa 3–4-vuotiaiden opetuksessa. Asioiden sanallistaminen kuitenkin jo tässä iässä edesauttaa oppimista myöhemmässä vaiheessa. 5–6-vuotiaat ymmärtävät sanallisia ohjeita jo paremmin, mutta opettajan tulee varmistaa, että lapset tietävät käytettävien sanojen merkityksen.

6.1 Tutkimuksen päätelmät

Näiden tutkittavien ryhmien perusteella alle kouluikäisten opetuksessa kannattaa keskittyä esimerkin näyttämiseen ja mielikuvien monipuoliseen käyttämiseen. 3–4-vuotiaat näyttivät innostuvat eniten musiikista ja opettajan esimerkistä. Liikkeiden ja kehonosien nimeäminen on kuitenkin tärkeää, jotta lapset oppivat ymmärtämään myös sanallisia ohjeita. Kun lapsen kielellinen kehitys on riittävän pitkällä, myös sanalliset ohjeet ovat erittäin tehokas opettamisen työkalu. 5–6-vuotiaiden ryhmässä olikin havaittavissa merkittävä ero pienempien ryhmään sanallisten ohjeiden

antamisen tehokkuudessa. Lapset ymmärsivät ohjeita jo melko hyvin ja pystyivät omaksumaan nopeastikin uusia termejä ja muuttamaan omaa liikkumistaan sanallisten ohjeiden avulla.

6.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oppilaista oli minulle ennestään tuttuja. Näin ollen havainnointi oli helpompaa, koska tiesin ennestään heidän taitotasonsa ja tunsin oppilaat nimeltä. Toisaalta tulosten kannalta olisi voinut olla kiinnostavaa tutkia kehitystä alkutilanteesta, kun lapset tulevat tanssitunnille ensimmäistä kertaa. Tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus oli kuitenkin seurata erilaisten opetusmenetelmien vaikutusta oppimiseen, joten alkuasetelmalla ei täten ole mielestäni merkittävää roolia lopputuloksen kannalta.

Tutkimus oli laadullinen ja otanta pieni, kaksi ryhmää joissa toisessa oli 10 ja toisessa 15 oppilasta. Tämä tarkoittaa, etteivät tutkimustulokset ole yleistettäviä. Tästä tutkimuksesta saatu tieto ei siis ole yleistettävissä kaikkiin vastaaviin ryhmiin, vaan on pätevää pääasiassa kyseisissä tutkituissa ryhmissä. Tutkimuksen havainnoista tekemäni päätelmät kulkevat kuitenkin linjassa kirjallisuuden ja kuulemieni kokeneiden tanssinopettajien näkemysten kanssa. Näin ollen voidaan olettaa, että menetelmien vaikutukset toistuisivat eri ryhmissä todennäköisesti samankaltaisina.

Tutkimuksen aineisto koostui tanssitunneilta kuvatuista videoista ja omista havainnoistani näillä tanssitunneilla. Monia havaintoja tein jo tanssituntien aikana, mutta video oli erinomainen apu näiden havaintojen tarkistamiseen ja täydentämiseen. Lisäksi videolta pystyin tekemään havaintoja, joita en tunnin aikana edes pystyisi huomaamaan. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa olen selkä oppilaisiin päin enkä näe mitä takanani tapahtuu. Lisäksi 15 oppilaan yhtäaikainen havainnointi rajallisella huomiokyvyllä olisi mahdotonta ilman videota, josta tilanteen pystyy katsomaan uudelleen ja uudelleen aina eri asioita tarkastellen.

Aiheesta voisi tehdä jatkotutkimusta tutkimalla näiden menetelmien vaikutusta pidemmällä aikavälillä. Tämän tutkimuksen videot kuvattiin kaikki alle kahden kuukauden sisällä. Muutosta ja oppimista ehti tässäkin tapahtua jo paljon. Motorisen kehityksen yksi osa-alueista on kuitenkin taidon pysyvyyden lisääntyminen ja suorituksen vakioituminen. Tätä kehitystä olisi helpompi tarkastella pidemmän aikavälin tutkimuksessa. Lisäksi vastaavaa tutkimusta voisi suorittaa

tarkastellen eri opetusmenetelmiä tai toista ikäryhmää. Olisi esimerkiksi mielenkiintoista tutkia, miten vastaavat oppimistulokset näyttäytyisivät kouluikäisten tai aikuisten ryhmässä.

7 LÄHTEET

Ahonen, T., Viholainen, H., Cantell, M. & Rintala P. 2005. Liiku ja opi – liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Motoriikka ja oppimisvaikeudet (toim. P. Rintala, T. Ahonen, M. Cantell & A. Nissinen, 7–24. Jyväskylä: PS-kustannus.

Anttila, E. 2013. Koko koulu tanssii! Kehollisen oppimisen mahdollisuuksia kouluyhteisössä. Helsinki: Teatterikorkeakoulu ja esittävien taiteiden tutkimuskeskus.

Gallahue, D. L. & Donnelly, F.C. 2003. Developmental physical education for all children. Champaign: IL Human Kinetics.

Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. 2014. Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Helsinki. Viitattu 23.3.2017, <http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/37255157/Etnografian_ulottuvuudet_ja_mahdollisuudet.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1490350554&Signature=alD3A35ws4jj2QQIYTZmvvyFDJo%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DEtnografian_ulottuvuudet_ja_mahdollisuudet.pdf>.

Jaakkola, T., Sääkslahti, A., Liukkonen, J. & Iivonen, S. 2012. Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Viitattu 2.2.2017, <<https://www.jyu.fi/sport/tutkimus/move/FTSloppuraportti22.8.2012.pdf>>.

Jaakkola, T. 2016. Hyppää, juokse, heitä, ota kiinni! Perusliikuntataitojen opettaminen lapsille ja nuorille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakkola, T. 2000. Liikuntataitojen oppiminen ja taitoharjoittelu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakkola, T. 2014. Krokotiilijuoksu ja 234 muuta toimintaidea motoristen taitojen kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Joensuu, L., Oksanen, H., Inkinen, V., Hakonen, H., Heiskanen, J., Kallio, J. & Tammelin, T. 2015. Move! – vertailuarvot ja mediaanitulokset luokat 4.-9. Viitattu 18.2.2017, <http://www.likes.fi/filebank/1854-Move_vertailuarvot_ja_mediaanitulokset_2015.pdf>.

Kauranen, K. 2011. Motoriikan säätely ja motorinen oppiminen. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura ry.

Kirkonpelto, A., Koivuniemi, M & Kontturi-Paasikko, L. 2015. KiddieJam Ohjaajan ABC. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu.

Rooyackers, P. 1996. Tanssileikkikäsikirja. Helsinki: Oy Edita Ab.

Salakari, H. 2007. Taitojen opetus. Eduskills Consulting.

Sandström, A. & Ahonen, J. 2011. Liikkuva ihminen – aivot, liikuntafysiikka ja sovellettu biomekaniikka. Lahti: VK-kustannus.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Opetusministeriö & Nuori Suomi Ry. 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Helsinki. Viitattu 15.3.2017, <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72925/URN%3aNBN%3afi-fe201504225286.pdf?sequence=1>>.

Sääkslahti, A. 2007. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Liikunta varhaiskasvatuksessa (toim. P. Heikinaro-Johansson & Huovinen, T.), 32–40. Helsinki: WSOY.

